

Posudek oponenta disertační práce

Mgr. Klára Fleková: Románské dlaždice v Čechách

Doktorandka si pro svoji disertační práci vybrala nádherné a nejednoduché téma románské dlaždice v Čechách, kterým, se již věnovala řada badatelů, ale syntetická práce zhodnocující nové nálezy a poznatky doposud chyběla

Autorka práce vychází ze správné premisy, že románské dlaždice tzv. vyšehradského typu netvořili homogenní skupinu, která je definována kombinací čtyř motivů. Práce má velice přehlednou strukturu a doktorandka využila snad všech badatelských nástrojů (poznání technologické, archeologické, uměleckohistorické) k prohloubení poznání tohoto pozoruhodného fenoménu. V úvodní dobře strukturované kapitole se kriticky, ale velice střízlivě zamýšlí nad dosavadní literaturou problematice dlaždic věnovanou (např. kritické, ale správné vyjádření ke kompozici dlažby v rotundě sv. Václava na Malé Straně či ve Svatém Vavřinci na Vyšehradě). Zároveň naznačuje otázky, které by chtěla v dalších částech práce se pokusit zodpovědět. Možná, že autorka mohla v této úvodní kapitole podrobněji pojednat o situaci v zahraničí, zejména ve střední Evropě (samostatná kapitola?) a zdůraznit více specifiku českého prostředí.

Druhá kapitola práce pojednává o problematickém fenoménu dlaždic vyšehradského typu. Také zde autorka přistupuje danému materiálu se zdravou mírou kritičnosti. Zcela souhlasím s jejími závěry týkající se kritiky názorů hlásajících, že dlažba vyšehradského typu vytvářela estetický dojem pravidelným střídáním motivů. S tím ostatně souvisela někdy příliš fantazijní významová interpretace této výzdoby (viz kritické vyjádření doktorandky k rekonstrukci dlažby vložené do půdorysu rotundy). Oceňuji velmi statistiku výskytu jednotlivých motivů v lokalitách. Z celkového poznání nálezových situací došla autorka k dle mého názoru ke správné interpretaci, že s velkou pravděpodobností se skladba dlažby neřídila žádným předem daným schématem a motivy se střídaly náhodně. Cenné jsou také poznámky autorky práce k jednotlivým motivickým variantám dlaždic a její snaha o jejich systematizaci. Nechám na zvážení autorce možnost, zda je nutné u určité drobné změny uvažovat o novém kadlubu, zda nemohl být použit starý kadlub již poškozený užíváním a znovu upravený. Což je možné i s malým časovým odstupem. Vycházím zde s osobní zkušeností se šablonami používanými k výzdobě středověkých skříní a stropů případně s upravenými „vytlučenými“ štočky pro dřevořezy či mědiryty. Argumentem by mohlo být i to, že kdyby šlo o velký časový odstup pak by se musely projevit i určité stylové posuny a ty já neshledávám.

Velice také oceňuji poznámky věnované ikonografii dlaždic, zejména těch s Neronem. To, že se dlaždice s Neronem vyskytuje v interiéru bych chápal jako výraz vítězství a vládu Kristova učení. Nesmíme totiž zapomínat na to, že objekty mohly být vyzdobeny nástěnnou malbou a výzdoba podlahy mohla být součástí vyššího ideového konceptu výzdoby celé stavby. K interpretaci si dovolím jednu poznámku. Doporučuji autorce se podívat na klasickou monografii Josefa Sauera, *Symbolik des Kirchengebäudes und seiner Ausstattung in der Auffassung des Mittelalters: mit Berücksichtigung von Honorius Augustodunensis Sicardus und Durandus* — (Freiburg, i.Br., 1924) či na *Slovník symbolů* (Royt-Šedinová), kde by našla i určité podněty pro

interpretaci chrámových podlah. Prostě co je v interiéru nemůže mít negativní symboliku, neboť chrám je obrazem Nebeského Jeruzaléma (či Rajske zahrady) na zemi. Fantaskní živočichové byly vskutku chápáni jako bytosti reálné (viz např. zobrazení Kynocephalů co by poutníků na portále ve Vezlay

Za stěžejní považuji i kapitolu o datování dlaždic, zejména v bazilice sv. Vavřince na Vyšehradě a v klášteře Ostrov u Davle. S potěšením konstatuji, že mi nezbyvá nic jiného než beze zbytku souhlasit, a to i s datováním do 11. století (nikdy jsem o tom nepochyboval).

Součástí práce je výborně systematicky (typologicky) zpracovaný rozsáhlý katalog lokací s výskytem dlaždic.

K práci nemá závažnějších připomínek, jenom jednu otázku bych položil, jaký byl smysl výzdoby podlah (mozaiky) obecně – římské paláce a vily, synagógy v Palestině, raně křesťanské baziliky (Itálie, Sýrie, Afrika) , románské baziliky a centrály. Lze vysledovat v této souvislosti určitou významovou návaznost románské dlažby v Čechách?

Poznámky

s. 10-11- zde bych tak trochu nesouhlasil s hodnocením výtvarné stránky nálezu středověkého kachle. Chtěl bych v této souvislosti poukázat na specifiku uměleckohistorických metod pracujících s pojmy: rustikalizace, retrospektivních tendence či programový historismus (viz. např. Vojtěch Binbaum Románská renesance na konci středověku)

Předložená disertační práce má vysokou odbornou kvalitu. Oceňuji samozřejmou výbornou znalost literatury, ale zejména „vcítění“ se do problematiky, smysl pro systematizaci složité problematiky a střízlivě kritické názory autorky. Chtěl bych ocenit ještě jednu věc, která dnes není samozřejmostí. Práce je psána bohatým dobře čtivým jazykem.

Práci velice vřele doporučuji k obhájení. Hodnocení –Excelentní. Domnívám se, že by práce měla být publikována knižně.

V Praze, dne 9. 7. 2021

Prof. PhDr. Ing. Jan Royt, PhD, DSc.